

Sygn. akt I ACa 343/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Dariusz Limiera (spr.)

Sędziowie: SA Anna Cesarz

SO (del.) Bożena Rządzińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Olejniczak

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **K. D. (1)**

przeciwko **(...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.**

pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 22 października 2015 r. sygn. akt I C 1156/14

1. oddała apelację;

2. zasądza od K. D. (1) na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 343/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu oddalił powództwo K. D. (1) przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny, z którego wynika co następuje:

Powód K. D. (1) jest synem S. D.. Powód nabył spadek po ojcu w całości z dobrodziejstwem inwentarza.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 14 lutego 2011 r.

w sprawie I C 657/10 zasądzone od S. D. na rzecz (...) Sp. z o.o.

w P. kwotę 3.500.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2011 r.

W toku postępowania apelacyjnego S. D. zmarł. Do procesu jako spadkobierca pozwanego wstąpił K. D. (1). W dniu 17 kwietnia 2014 r.

w sprawie I ACa 521/13 Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację oznaczając jako pozwanego K. D. (1). K. D. chciał wnieść skargę kasacyjną, ale oddalono jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Prawomocny wyrok i klauzula wykonalności nie zawiera zastrzeżenia prawa powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności wynikające ze spadkobrania.

Przeciwko powodowi toczy się postępowanie egzekucyjne z użytkownika wieczystego i własności budynków nieruchomości w O. oraz ze składników majątku spółki jawnej w S..

Powód nie ma stałej pracy, pracuje na zlecenie, osiąga dochód ok. 3-5.000 zł miesięcznie. Na utrzymaniu ma 3 dzieci w wieku 5, 11 i 13 lat. Pozwany wytoczył małżonce powoda proces ze skargi pauliańskiej z tytułu darowizny udzielonej przez powoda przed śmiercią ojca powoda. Przeciwko powodowi toczą się egzekucje komornicze innych wierzycieli oraz egzekucje administracyjne.

Przy takich ustaleniach, Sąd I instancji zważył, że zgodnie z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy.

Nie jest zasadny zarzut powoda, że jako spadkobierca zużył cały stan czynny spadku na spłatę długów spadkowych. Co prawda okoliczności te mogą być podstawą powództwa przeciwegzekucyjnego, gdyż stanowią zdarzenia powodujące, że stwierdzone tytułem wykonawczym zobowiązanie nie może być egzekwowane. Tym niemniej jednak okoliczności tych powód - reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika - nie wykazał mimo obowiązującego go ciężaru dowodu (art. 6 k.c.). Powód bowiem nie przedłożył spisu inwentarza, ani nie podał, jakie długi spadkowe zostały przez niego spłacone. W związku z tym nie wykazał stanu czynnego spadku i wysokości spłaconych długów spadkowych. W konsekwencji brak jest podstaw do pozbawienia wykonalności w całości tytułu wykonawczego.

Powód powołał się także na brak zastrzeżenia ograniczenia jego odpowiedzialności za długi spadkowe swojego ojca w tytule egzekucyjnym (art. 319 k.p.c.) oraz w klauzuli wykonalności (art. 792 k.p.c.). Powód wykazał, że tytuł wykonawczy nie zawiera przedmiotowego zastrzeżenia do ograniczenia odpowiedzialności tylko do wartości stanu czynnego spadku. Powód zasadnie podniósł, że brak tego zastrzeżenia w tytule wykonawczym wyklucza możliwość powołania się na ograniczenie odpowiedzialności w postępowaniu egzekucyjnym. Sąd Okręgowy określił, że już w toku procesu, w którym wydano tytuł egzekucyjny, na etapie postępowania apelacyjnego powód wstąpił do procesu jako spadkobierca strony - swojego ojca i przedłożył stosowne dokumenty wskazujące na przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1031 § 2 k.c.). Mimo to tytuł wykonawczy nie zawiera takiego ograniczenia. W związku z tym powód nie wykazał, że nastąpiło zdarzenie, które powstało po zamknięciu rozprawy (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.), a więc brak zastrzeżenia powyższego ograniczenia nie może stanowić podstawy roszczenia o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności nawet w części (por. wyrok SN z dnia 15 listopada 1996 r., II CKN 7/96, OSNC 1997/4/39).

Także zarzut rozbieżności między oznaczeniem w wyroku pozwanego jako S. D. i dłużnika w klauzuli wykonalności jako K. D. (1) podlega rozpoznaniu w postępowaniu egzekucyjnym, a nie stanowi zdarzeń, będących podstawą postępowania przeciwegzekucyjnego.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości.

Na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 102 k.p.c. Sąd rozstrzygnął o kosztach sądowych. Powód w całości przegrał sprawę. Mimo to Sąd I instancji nie obciążał powoda kosztami sądowymi, gdyż powód był zwolniony od kosztów sądowych w całości i Sąd nie znalazł podstaw do zmiany tymczasowego rozstrzygnięcia wydanego na etapie wniesienia pozwu, tym bardziej, iż przeciwko powodowi toczy się egzekucja z nieruchomości, a także egzekucje komornicze innych wierzycieli oraz egzekucje administracyjne.

Zwolnienie od kosztów sądowych nie obejmuje obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi procesowemu (art. 108 u.k.s.c.). Tym niemniej na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Okręgowy uwzględniając trudną sytuację finansową powoda nie obciążył go kosztami zastępstwa procesowego pozwanej spółki nawet w części.

Od tego wyroku apelację złożył powód. Zarzucił:

- a) naruszenie przepisów postępowania tj. art.840 §1 pkt 2 k.p.c. poprzez błędną wykładnię co skutkowało uznaniem, że nie nastąpiło wydarzenie w następstwie, którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane;
- b) naruszenie przepisów postępowania tj.art.233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów i niedokonanie wnikliwego oraz wszechstronnego rozważenia sprawy przez uznanie, że powód nie wykazał, iż jako spadkobierca zużył cały stan czynny spadku na spłatę długów spadkowych.

W związku z powyższym wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za obie instancje ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Kaliszu do ponownego rozpoznania.

Pozwana Spółka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powoda zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył co następuje:

Apelacja jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podzielił w całości ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, przyjmując je za własne. Także trafność oceny prawnej zgłoszonego roszczenia nie budziła wątpliwości.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny odniesie się do sformułowanego przez autora apelacji zarzutu naruszenia przez Sąd pierwszej instancji kryteriów oceny materiału dowodowego sprawy skutkującego, w przekonaniu skarżącego, wadliwymi ustaleniami faktycznymi poprzez przyjęcie, że powód nie wykazał, iż jako spadkobierca zużył cały stan czynny spadku na spłatę długów spadkowych. Tylko bowiem w oparciu o prawidłowo ustaloną podstawę faktyczną rozstrzygnięcia można rozważać zasadność zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Zarzut uchybienia swobodnej ocenie dowodów jest o tyle niezrozumiały, że Sąd Okręgowy konstruował stan faktyczny sprawy w oparciu o dowody z dokumentów, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron procesu.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, jak również ich ocenę prawną. Jedynym argumentem apelacji w tym zakresie jest wskazanie, że w Sądzie Rejonowym w Stalowej Woli toczy się postępowanie I Ns 342/15 z wniosku K. D. (1) o spis inwentarza. Jest to jednak okoliczność, która wzmacnia stanowisko Sądu I instancji i przemawia na niekorzyść apelującego. W całym toku procesu powód nie przedstawił nie tylko spisu inwentarza spadku ale nawet jakiegokolwiek opisu majątku spadkowego i sposobu rozdysponowania nim, w tym spłacenia długów. Także w apelacji brak takich dokumentów. To sprawia, że nie można ocenić postępowania powoda w kategoriach art.1031 § 2 k.c. Postępowanie przywołane w apelacji nie zakończyło się prawomocnie, a zostało niewątpliwie wszczęte z wniosku złożonego dopiero w toku tego procesu. Stanowisko powoda, że zużył cały czynny stan spadku na spłatę długów spadkowych jest więc tylko niczym nie popartym twierdzeniem skoro nie wiadomo jaki był stan spadku, jakie długi, czy i w jaki sposób zostały spłacone. Ocena Sądu Okręgowego, o nie sprostaniu przez powoda ciężarowi dowodzenia jest więc w pełni prawidłowa, a zarzut apelacji w tym zakresie wyrazem polemiki

z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji.

W zakresie zarzutów prawa materialnego należy podnieść co następuje:

Sformułowane przez K. D. (1) powództwo z art. 840 k.p.c., jako środek merytorycznej obrony dłużnika, pozwala na zakwestionowanie wykonalności tytułu wykonawczego w drodze badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tym tytułem i w konsekwencji musi być oparte na przyczynach materialnoprawnych - podstawach wymienionych w pkt 1-3 omawianego przepisu. W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd analizował zasadność roszczenia powódki przez pryzmat art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane.

Rozważania należy rozpocząć od stwierdzenia, że nie istnieje zamknięty katalog zdarzeń, których wystąpienie po powstaniu tytułu egzekucyjnego, dawałoby podstawę do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego.

W literaturze prawniczej wyrażono ogólny pogląd, że do omawianych zdarzeń należy zaliczyć zjawiska i stany świata zewnętrznego oraz objawy wewnętrznego życia stron, z którymi przepisy prawa materialnego łączą wygaśnięcie zobowiązań, albo które powodują niemożność egzekwowania świadczeń wynikających z tytułu egzekucyjnego (zob. E. Wengerek (w:) Postępowanie zabezpieczające, pod red. M. Romanowskiej, s. 338).

Powyższe daje pole do popisu judykaturze, która do omawianych zdarzeń powodujących wygaśnięcie zobowiązania zaliczyła między innymi: wykonanie zobowiązania (art. 450 i n. k.c.), świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum art. 453 k.c.), potrącenie (art. 498 i n. k.c.), odnowienie (art. 506 k.c.) zwolnienie dłużnika z długu przez wierzyciela (art. 508 k.c.), zmianę wierzyciela (art. 509 i n. k.c.). Natomiast do zdarzeń, wskutek których zobowiązanie nie może być egzekwowane zaliczono: przedawnienie roszczenia (art. 117 i n. k.c.), odroczenie spełnienia zobowiązania przez wierzyciela, rozłożenie spłaty świadczenia na raty, uprawomocnienie się wyroku w procesie petytoryjnym.

Wbrew zarzutom apelacji żadna z takich sytuacji nie występuje w sprawie. Żadna z okoliczności na jakie powołuje się powód nie zaistniała po powstaniu tytułu wykonawczego co nastąpiło postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie 23 kwietnia 2014 r. Otwarcie spadku nastąpiło z chwilą śmierci S. D. w dniu 27 czerwca 2011 r. Poświadczenie dziedziczenia miało miejsce 23 sierpnia 2011 r. Powód wstąpił do procesu, w którym wydano tytuł wykonawczy i mógł powoływać wszystkie okoliczności i ograniczenia jego egzekucji. Nie wykazano w tej sprawie by były ku temu jakieś przeszkody. Nie może więc obecnie powoływać się na zdarzenia, które miały miejsce jeszcze przed powstaniem tytułu wykonawczego zwłaszcza, że nie udowodnił iż wystąpiły zdarzenia skutkujące wygaśnięciem zobowiązania czy powstaniem przeszkody do jego egzekucji. Jak to wyżej opisano powód nie udowodnił, że spłacił długi spadkowe i wyczerpał stan czynny spadku. Nie można więc rzetelnie ocenić jak mógłby się powoływać na instytucję z art.319 k.p.c. niezależnie od niezakwestionowania postanowienia klauzulowego nie zawierającego tego ograniczenia.

W tym miejscu należy przywołać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 1996 r. w sprawie II CKN 7/96, na którym słusznie oparł się Sąd I instancji. Sąd Najwyższy podkreślił, że zastrzeżenie w wyroku pozwanemu prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności (art. 319 k.p.c.) nie może urzeczywistnić się w wyniku powództwa opozycyjnego opartego na podstawie wynikającej z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., a tylko w następstwie powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na istniejące ograniczenia (art. 837 k.p.c.) prowadzące do umorzenia postępowania, gdyż "prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego" (art. 825 pkt 3 k.p.c.).

W związku z powyższym zarzut naruszenia art.840 § 1 pkt 2 k.p.c. okazał się nieuzasadniony.

Z przyczyn omówionych powyżej Sąd Apelacyjny w Łodzi, na podstawie art. 385 k.p.c., apelację oddalił.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zasądzając od powoda na rzecz pozwanej Spółki kwotę 5.400 zł. Stawkę minimalną stanowiącą podstawę do określenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika strony pozwanej ustalono w oparciu o § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn.: Dz.U. 2013 r. poz. 490 ze zm.).